

ЗАГАЛЬНІ ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ КОШТІВ

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», у нашій державі обов'язки щодо аналізу методів та фінансових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму покладаються на спеціально уповноважений орган [1].

Вперше Типології легалізації злочинних коштів в Україні були підготовлені Держфінмониторингом за 2004-2005 рр., наступні — за 2005-2006 рр. У цих документах зазначалося, що найчастіше механізми відмивання грошей містять складні, заплутані, багатоланцюгові операції. Одна й та ж схема може включати операції із зняттям готівки, з купівлею цінних паперів, розрахунки з нерезидентами з офшорних країн, фіктивні зовнішньоекономічні операції та незаконне відшкодування ПДВ, фальсифікацію документації, використання викрадених паспортів, тощо. Тому віднесення схем легалізації до того чи іншого типу здійснювалося за ключовим, найбільш вагомим її елементом.

При цьому основною проблемою створення типологій визначалося те, що «відмивачі» постійно винаходять нові способи перетворення злочинних грошей в цілком легальні. На жаль, сучасні злочинці за розвитком ідей і технологій завжди йдуть на крок попереду правоохоронних структур, що покликані з ними боротися. Шахраї регулярно змінюють і валюту, і способи легалізації грошей, а також використовують міжнародні фінансові організації для відмивання нелегальних коштів.

З 2007 року Держфінмониторинг України розпочав формувати тематичні випуски типологій відмивання коштів. Так, за період до кінця 2011 року були підготовлені типології легалізації доходів, одержаних в результаті здійснення фінансових операцій з неліквідними цінними паперами, через ринок нерухомого майна, а також з використанням небанківських фінансових установ.

Особлива увага приділялася ролі готівкових коштів у схемах відмивання, оскільки використання готівки останнім часом має найбільшу питому вагу серед напрямів легалізації, відображених в узагальнених матеріалах Держфінмониторингу України. Цій проблемі присвячені два документи: «Властивості та ознаки операцій, пов'язаних з відмиванням коштів шляхом зняття готівки. Тактичне дослідження та практичне розслідування» (2009 р.) та «Використання готівки у схемах відмивання злочинних доходів» (2011 р.). Створення цих типологій було спрямовано на протидію перетоку капіталу між легальною та нелегальною, тіньовою економікою [2, с. 123-125].

Держфінмоніторингом за останні роки проведено типологічні дослідження за наступними актуальними тематиками: актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму) (2021 рік), відмивання коштів від податкових злочинців (2020 рік), привласнення коштів і майна державних підприємств та інших суб'єктів, які фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів (2019 рік), ризики використання суб'єктів з непрозорою структурою власності у схемах відмивання кримінальних доходів (2018 рік), ризики використання готівки (2017 рік), ризики тероризму та сепаратизму (2017 рік), відмивання доходів, отриманих від корупційних діянь (2016 рік) та інші [3].

Слід відмітити, що у 2021 році Держфінмоніторингом взято на облік 1 659 877 повідомлень про фінансові операції, що на 64,9% менше ніж у 2020 році (рис. 3.7). Зменшення кількості отриманих Держфінмоніторингом повідомлень від СПФМ відбулося у зв'язку з виконанням СПФМ вимог оновлення Базового Закону від 06.12.2019 № 361-IX, яким змінено підхід до виявлення фінансових операцій з ознаками фінансового моніторингу [4].

На сьогодні в Україні здійснюються заходи щодо запобігання та протидії корупції, але як і раніше, найбільш масштабні корупційні схеми, як правило, здійснюються посадовими особами органів державної влади, державних та комунальних підприємств.

Найпоширенішими видами корупційних злочинів є: хабарництво, розкрадання бюджетних коштів, службове підроблення, зловживання владою або службовим становищем. Посадовими особами органів державної влади, державних та комунальних підприємств з метою приховування злочинних доходів, отриманих від здійснення корупційних діянь, використовуються різноманітні схеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про утворення Ради з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення 6 Постанова Кабінету міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 613. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-2016-%D0%BF#Text>

2. Єгоричева С. Б. Організація фінансового моніторингу в банках [текст] навч. посіб./ С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 292 с.

3. Типологічне дослідження «Актуальні методи, способи, інструменти легалізації (відмивання) злочинних доходів та фінансування тероризму (сепаратизму)». Наказ Державної служби фінансового моніторингу України 20.12.2021 №146 <http://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2022/01/nakaz146-2021d.pdf>

4. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2021 рік., с. 14 Режим доступ: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2021ukr.pdf>